

II แนวทางอัครเวทย์ : คุณว่าด้วยการดำเนินการวิเคราะห์ ผลกระทบทางวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสังคม จากการ พัฒนาที่เกิดขึ้นใน หรืออาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ หรือพื้นดินและแหล่งน้ำที่ชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นตั้งถิ่นฐาน หรือใช้ประโยชน์อยู่เดิม

วัตถุประสงค์และแนวทาง

1. แนวทางนี้เป็นแนวทางตามความสมัครใจ และมีเจตจำนงเพื่อให้เป็นคำแนะนำแก่ภาคีอนุสัญญาฯ และรัฐบาลอื่นๆ ในการจัดทำกรอบการวิเคราะห์ผลกระทบ โดยสอดคล้องกับกฎระเบียบข้อบังคับของประเทศ ซึ่งควรพิจารณาแนวทางเหล่านี้ เมื่อมีการพัฒนาเกิดขึ้นใน หรืออาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ หรือพื้นดินและแหล่งน้ำที่ชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นตั้งถิ่นฐานหรือใช้ประโยชน์อยู่เดิม

2. วัตถุประสงค์ของแนวทางอัครเวทย์ : คุณ คือ เพื่อให้คำแนะนำทั่วไปในการผนวกประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และสังคมของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น เข้าในกระบวนการขั้นตอนของการวิเคราะห์ผลกระทบที่มีอยู่ หรือที่จะพัฒนาขึ้นมาใหม่ โดยควรประยุกต์ใช้ร่วมกับแนวทางในการผนวกประเด็นความหลากหลายทางชีวภาพเข้าในกฎหมาย และ/หรือ กระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ ที่ได้รับการรับรองจากที่ประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาฯ สมัยที่ 6 (วรรค 1 ของข้อมติที่ VI/7A และระบุอยู่ในเอกสารแนบท้ายของข้อมติดังกล่าว)

3. นอกจากนี้ แนวทางฯ ยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้กรอบการดำเนินงานสำหรับการประสานความร่วมมือ ซึ่งหน่วยงานรัฐบาล ชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สามารถ :

 สนับสนุนการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น ในการพัฒนา กำหนดขอบเขตและกลั่นกรองกิจกรรมเกี่ยวกับการวางแผนการพัฒนา

 พิจารณาถึงประเด็นทางวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสังคม รวมทั้งผลประโยชน์ของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น โดยเฉพาะกลุ่มสตรีซึ่งอาจไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือความเสมอภาค และได้รับผลกระทบในทางลบจากการพัฒนา ตามความเหมาะสม

❖ **คำนึงถึงความรู้ การประดิษฐ์คิดค้น และ** วิถีปฏิบัติของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น โดยเป็นส่วนหนึ่งใน กระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และผลกระทบ ทางสังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งคำนึงถึงสิทธิและความต้องการ ในการคุ้มครองความรู้ การประดิษฐ์คิดค้น และวิถีปฏิบัติที่ สืบทอดตามธรรมเนียมประเพณีของชุมชนดังกล่าว

❖ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม

❖ **จำแนกรูปและดำเนินมาตรการที่เหมาะสม** ในการป้องกันหรือบรรเทาผลกระทบในทางลบใดๆ ที่เกิดขึ้นจาก การพัฒนา

❖ **พิจารณาถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทาง** วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสังคม

4. แนวทางฯ ตระหนักว่าการพัฒนามีความแตกต่าง หลากหลาย ทั้งองค์ประกอบ ลักษณะพื้นฐาน ระดับหรือขนาด ขอบเขต ระยะเวลา และความซับซ้อน รวมถึงความสำคัญทาง เศรษฐกิจ และลักษณะของผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ดังนั้นแต่ละ ประเทศอาจทำการกลั่นกรองและกำหนดขั้นตอนในการวิเคราะห์ ผลกระทบขึ้นใหม่ โดยยึดตามสถานการณ์และความต้องการ ภายในประเทศเป็นหลัก และคำนึงถึงความต้องการและข้อเรียกร้อง ของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น โดยสอดคล้องกับกฎระเบียบข้อ บังคับ กรอบนโยบาย และกรอบการดำเนินงานด้านการบริหาร ภายในประเทศ และไม่ส่งผลกระทบในทางลบต่อความหลากหลาย ทางชีวภาพ และวิถีชีวิตของชุมชนอื่นๆ รวมทั้งควรสอดคล้อง กับกฎหมายและระเบียบข้อบังคับระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

5. ในกระบวนการขั้นตอนการวิเคราะห์ผลกระทบ ทางวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสังคม ควรอ้างอิงกฎระเบียบ ข้อบังคับ แนวทาง และความตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ตามความเหมาะสม โดยตระหนักว่าการดำเนินงานภายใต้แนวทางฯ ไม่ควรส่งผลกระทบในทางลบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ และวิถีชีวิตของชุมชนอื่นๆ รวมทั้งควรสอดคล้องกับกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

การใช้คำศัพท์

6. สำหรับวัตถุประสงค์ของแนวทางฯ :

❖ **การวิเคราะห์ประเมินผลกระทบทาง วัฒนธรรม** - คือ กระบวนการในการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบ จากการพัฒนา ที่มีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้นกับวิถีชีวิตของกลุ่มชน หรือชุมชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนนั้นๆ มี ส่วนร่วมในการวิเคราะห์ผลกระทบอย่างเต็มที่ ซึ่งในการ วิเคราะห์ผลกระทบนี้จะทำการจำแนกรูปแบบทั้งคุณประโยชน์และ ผลเสียจากการพัฒนา ที่อาจส่งผลกระทบต่อปัจจัยต่างๆ ของ สังคม เช่น ค่านิยม ความเชื่อ จารีตประเพณี ภาษา ระบบ เศรษฐกิจในท้องถิ่น ปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น และชนิดพันธุ์เฉพาะ องค์การทางสังคม และอื่นๆ

❖ **การวิเคราะห์ประเมินผลกระทบต่อมรดก ทางวัฒนธรรม** - คือ กระบวนการในการประเมินผลกระทบทั้ง ในทางบวกและทางลบ จากการพัฒนาที่มีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้น กับลักษณะทางกายภาพของชุมชน เช่น พื้นที่ โครงสร้างพื้นฐาน และซากปรักหักพังที่มีความสำคัญทางโบราณคดี ประวัติศาสตร์ ศาสตร์ วัฒนธรรม สุนทรียศาสตร์ นิเวศวิทยาหรืออื่นๆ

❖ **จารีตประเพณี (customary law)** - กฎระเบียบซึ่งเป็นธรรมเนียมประเพณีที่ได้รับการยอมรับให้เป็น เสมือนกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติ รวมทั้ง ธรรมเนียมปฏิบัติและความเชื่อที่สำคัญ และเป็นส่วนหนึ่งของ ระบบสังคม

❖ **การวิเคราะห์ประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม** - คือ กระบวนการในการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบจากการ พัฒนาที่มีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม และการนำเสนอ มาตรการที่เหมาะสมในการบรรเทาผลกระทบดังกล่าว โดย พิจารณาถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจ-สังคม วัฒนธรรม และ ผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์ ทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย

❖ **พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์** - อาจหมายถึง พื้นที่ วัตถุ โครงสร้าง/สิ่งปลูกสร้าง หรือพื้นที่ธรรมชาติซึ่งรัฐบาลหรือ ชุมชนพื้นเมืองเป็นเจ้าของ และมีความสำคัญทางวัฒนธรรม ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนา และ/หรือ จิตใจต่อชุมชน พื้นเมืองและท้องถิ่น

❖ **การวิเคราะห์ประเมินผลกระทบทางสังคม** - คือ กระบวนการในการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบ ทั้งที่เป็น ผลดีและผลเสีย จากการพัฒนาที่มีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้นต่อสิทธิ การดำรงชีวิต และสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนพื้นเมืองและ ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ในแง่ของดัชนีชี้วัดทางเศรษฐกิจ-สังคม เช่น การกระจายรายได้ บุรณภาพทางสังคม รวมทั้งการคุ้มครอง บังคับบุคคลและชุมชน และให้หลักประกันในการให้การศึกษา การบริการด้านสุขภาพ สวัสดิการและมาตรฐานของที่อยู่อาศัย โครงสร้างพื้นฐาน และบริการต่างๆ

❖ **การวิเคราะห์ประเมินสิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์** - คือ กระบวนการในการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบจากแผน หรือโปรแกรม/โครงการต่างๆ ที่มีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้นต่อ สิ่งแวดล้อม เพื่อให้หลักประกันว่าจะมีความตระหนักและจำแนก ระบุผลกระทบดังกล่าวในช่วงระยะแรกของกระบวนการตัดสินใจ และคำนึงถึงประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมด้วย

❖ **ความรู้ที่สืบทอดตามธรรมเนียมประเพณี** - หมายถึง ความรู้ การประดิษฐ์คิดค้นและวิถีปฏิบัติของ ชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น ซึ่งครอบคลุมถึงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จาก ความ หลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

กระบวนการขั้นตอน

7. รับทราบว่า ผู้ปฏิบัติที่มีส่วนร่วมในกระบวนการวิเคราะห์ประเมิน อาจรวมถึงหน่วยงานรัฐบาล ชุมชนพื้นเมือง และท้องถิ่น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการ และรับทราบถึงความต้องการในการประสานประเด็นผลกระทบทางวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสังคมเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ประเมินหนึ่งๆ โดยคำนึงถึงองค์ประกอบพื้นฐานของการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ดังที่ระบุในแนวทางการผนวกประเด็นเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพเข้าในกฎระเบียบ และ/หรือ กระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และในการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ ซึ่งการศึกษาวิเคราะห์แบบบูรณาการควรประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังต่อไปนี้

ช่วงเตรียมการ

- ✎ การกลั่นกรอง
- ✎ การกำหนดขอบเขต

ช่วงการดำเนินงานหลัก

- ✎ การวิเคราะห์และประเมินผลกระทบ
- ✎ การพิจารณาถึงมาตรการบรรเทา

ผลกระทบ (เช่น การไม่ปฏิบัติตามระเบียบขั้นตอนในการพัฒนา การหาทางเลือกอื่นๆ เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบ การผนวกประเด็นการดูแลคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเข้าสู่ขั้นตอนของการพัฒนา หรือการจ่ายค่าชดเชยสำหรับผลกระทบที่สร้างความเสียหาย ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน)

ช่วงการรายงาน และการตัดสินใจ

- ✎ การรายงานผลจากการวิเคราะห์ผลกระทบ
- ✎ การทบทวนผลจากการวิเคราะห์ผลกระทบ
- ✎ การตัดสินใจ
- ✎ การวางแผนการจัดการและการติดตามตรวจสอบ รวมถึงการกำหนดบทบาทความรับผิดชอบ ข้อเสนอเกี่ยวกับทางเลือกอื่นๆ และเกณฑ์หรือข้อกำหนดในการบรรเทาผลกระทบ

8. ในการดำเนินงานช่วงต่างๆ ดังกล่าว ควรคำนึงประเด็นที่จำเป็นในการวิเคราะห์ผลกระทบจากการพัฒนาที่เกิดขึ้นใน หรืออาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ หรือพื้นดินและแหล่งน้ำที่ชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นตั้งถิ่นฐานหรือใช้ประโยชน์อยู่เดิม ดังต่อไปนี้

ช่วงการติดตามตรวจสอบ

9. ในการวิเคราะห์ผลกระทบนั้น ควรทำการวิเคราะห์ผลกระทบทั้งด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและสังคมไปพร้อมๆ กัน และในระดับเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ในกรณีของการพัฒนาท้องถิ่นขนาดเล็ก อาจไม่จำเป็นต้องทำการวิเคราะห์ผลกระทบในบางประเด็น หรือลดระดับของการวิเคราะห์ผลกระทบในบางประเด็นลง ตามความเหมาะสม

- ✎ การแจ้งให้สาธารณชนที่เกี่ยวข้องได้รับทราบเกี่ยวกับโครงการพัฒนา และปรึกษาหารือเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากสาธารณชน

✎ การจำแนกระบุชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากพัฒนาที่จะเกิดขึ้น

✎ การจัดทำกลไกสำหรับการมีส่วนร่วมของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น รวมทั้งกลุ่มสตรี เยาวชน ผู้สูงอายุ และกลุ่มเสียงอื่นๆ ในการวิเคราะห์ผลกระทบ

✎ การจัดทำกระบวนการ (ที่ได้รับความเห็นชอบ) ในการรับฟังและบันทึกถึงมุมมอง ข้อเสนอแนะ และประเด็นที่เป็นความห่วงใยของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น ที่มีผลประโยชน์ ซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากการพัฒนาที่จะเกิดขึ้น

✎ การจัดทำกระบวนการเพื่อสนับสนุนให้ชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นมีทางเลือกในการยอมรับหรือปฏิเสธข้อเสนอโครงการที่อาจส่งผลกระทบในทางลบต่อชุมชนของตน

✎ การจำแนกระบุและจัดสรรทรัพยากรการเงิน บุคลากร และกฎหมาย เพื่อช่วยให้ชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ผลกระทบ

✎ การจัดทำแผนการจัดการหรือติดตามตรวจสอบด้านสิ่งแวดล้อม (environmental management or monitoring plan - EMP) รวมถึงแผนฉุกเฉินเพื่อจัดการกับผลกระทบในทางลบจากการพัฒนาที่มีต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม

✎ การจำแนกระบุผู้ปฏิบัติที่รับผิดชอบในการให้หลักประกัน การแก้ไขความเสียหายและการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น

✎ การผนวกรวมแผนปฏิบัติการหรือความตกลง (ที่ได้รับความเห็นชอบ) ระหว่างโครงการพัฒนากับชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับการดำเนินมาตรการในการป้องกันหรือบรรเทาผลกระทบในทางลบใดๆ จากโครงการพัฒนา

✎ การจัดทำกระบวนการทบทวนและแสดงผล

9. ในการวิเคราะห์ผลกระทบนั้น ควรทำการวิเคราะห์ผลกระทบทั้งด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและสังคมไปพร้อมๆ กัน และในระดับเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ในกรณีของการพัฒนาท้องถิ่นขนาดเล็ก อาจไม่จำเป็นต้องทำการวิเคราะห์ผลกระทบในบางประเด็น หรือลดระดับของการวิเคราะห์ผลกระทบในบางประเด็นลง ตามความเหมาะสม

การแจ้งให้สาธารณชนได้รับทราบ และการปรึกษาหารือกับสาธารณชนเกี่ยวกับ การพัฒนา

10. ในข้อเสนอการพัฒนา ผู้เสนอโครงการฯ ควรระบุถึงกระบวนการในการแจ้งให้สาธารณชนได้รับทราบ และทำการปรึกษาหารือกับสาธารณชนเกี่ยวกับการพัฒนานั้นๆ โดยใช้วิธีการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์

จดหมาย หอกระจายข่าว และ/หรือ การประชุมของหมู่บ้าน ฯลฯ ซึ่งควรคำนึงถึงความห่างไกลของชุมชน/หมู่บ้านที่ได้รับผลกระทบ รวมทั้งจำนวนประชากรที่ไม่รู้หนังสือในชุมชน/หมู่บ้านนั้นๆ และควรสื่อสารหรือแจ้งให้ทราบโดยใช้ภาษาท้องถิ่นของชุมชน/หมู่บ้าน หรือภาษาที่เข้าใจได้ง่าย อนึ่ง ในการแจ้งควรระบุข้อเสนอโครงการโดยสรุป พื้นที่และชุมชนที่อาจได้รับผลกระทบ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรม ข้อตกลงในการปรึกษาหารือกับสาธารณชน รายละเอียด/ที่อยู่ในการติดต่อ วันที่กำหนดและช่วงระยะเวลาโครงการ กระบวนการและขั้นตอนในการวิเคราะห์ผลกระทบ และกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ

11. ควรเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอการพัฒนาและการวิเคราะห์ผลกระทบแก่องค์กร หรือหน่วยงานผู้แทนของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น รวมทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลดังกล่าวควรระบุถึงรายละเอียดที่สำคัญทั้งหมดของการพัฒนา เพื่อให้ชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นได้รับข้อมูลข่าวสารและมีเวลาเพียงพอในการศึกษาพิจารณาและดำเนินงาน

การจำแนกระบุชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นที่อาจได้รับผลกระทบจากการพัฒนา

12. ชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นควรได้รับโอกาสให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและการวิเคราะห์ผลกระทบจากการพัฒนาใดๆ ที่เกิดขึ้นใน หรืออาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ หรือพื้นดินและแหล่งน้ำที่ชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นนั้นๆ ตั้งถิ่นฐานหรือใช้ประโยชน์อยู่เดิม

13. เมื่อทำการจำแนกระบุผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายแล้ว ควรจัดตั้งคณะกรรมการหรือกลุ่ม ประกอบด้วยผู้แทนจากทุกฝ่าย เพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบ โดยเฉพาะในขั้นตอนของการกลั่นกรองและการกำหนดขอบเขต และให้คำแนะนำในการจัดทำแผนการจัดการและการติดตามตรวจสอบสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแผนฉุกเฉินเกี่ยวกับประเด็นทางวัฒนธรรมและสังคม โดยในคณะกรรมการดังกล่าวควรมีผู้แทนจากชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นในสัดส่วนที่เหมาะสม

การจัดทำกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น

14. ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบ มีส่วนร่วมในหน่วยงานหรือองค์กรใดๆ ที่มีหน้าที่ให้คำปรึกษา ในขั้นตอนของการกลั่นกรองและการกำหนดขอบเขตของการวิเคราะห์ผลกระทบ โดยสอดคล้องกับกฎระเบียบข้อบังคับของประเทศ ในขั้นตอนของการกลั่นกรองและกำหนดขอบเขตนั้น ควรพิจารณาถึงแผนการพัฒนาของ

ชุมชน และกลไกการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ใดๆ ที่กำหนดโดยชุมชนที่ได้รับผลกระทบ

15. ในขั้นตอนของการตัดสินใจและการวิเคราะห์ผลกระทบ ควรสนับสนุนให้ชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ และให้ข้อมูลข่าวสาร ข้อเสนอแนะ หรือการดำเนินงานตอบสนอง (response) ได้ในทุกขั้นตอนของการพัฒนาและการวิเคราะห์ผลกระทบ

16. เพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบ ควรจำแนกระบุและส่งเสริมให้ผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างรวดเร็วที่สุดเท่าที่จะกระทำได้

การจัดทำกระบวนการที่ได้รับความเห็นชอบในการบันทึกถึงมุมมองและประเด็นที่เป็นความห่วงใยของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากการพัฒนา

17. ผู้เสนอโครงการฯ และสมาชิกของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบ ควรร่วมกันจัดทำกระบวนการในการรับทราบและบันทึกถึงมุมมองและประเด็นที่เป็นความห่วงใยของชุมชนนั้นๆ อย่างเหมาะสม หากในกรณีที่สมาชิกของชุมชนไม่สามารถเข้าร่วมในการประชุม หรือการรับฟังความคิดเห็นของสาธารณะได้ (ซึ่งอาจเกิดจากอยู่ในพื้นที่ห่างไกล มีปัญหาด้านสุขภาพ หรือสาเหตุอื่นๆ) หรือวิธีที่อื่นฯ) ตามที่ชุมชนเห็นสมควร

การจำแนกระบุถึงทรัพยากรมนุษย์ เงินทุน ความช่วยเหลือทางวิชาการและกฎหมาย เพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นในทุกขั้นตอนของการวิเคราะห์ผลกระทบ

18. การจำแนกระบุถึงทรัพยากรมนุษย์ เงินทุน ความช่วยเหลือทางวิชาการ และกฎหมายที่จำเป็นต่อการดำเนินงานโดยภาครัฐและชุมชนที่ได้รับผลกระทบ จะช่วยสนับสนุนให้ชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ผลกระทบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว หากโครงการพัฒนามีขนาดใหญ่มากขึ้นเท่าใด ความต้องการด้านการเสริมสร้างสมรรถนะในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมก็ย่อมมีขนาดหรือระดับเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น

การจัดทำแผนการจัดการหรือการติดตามตรวจสอบด้านสิ่งแวดล้อม รวมถึงแผนฉุกเฉินเพื่อจัดการกับผลกระทบในทางลบจากการพัฒนา ที่มีต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม

19. เพื่อสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นมากที่สุด และลดผลกระทบในทางลบให้เหลือน้อยที่สุด จึงควรจัดทำแผนการจัดการหรือติดตามตรวจสอบสิ่งแวดล้อม เพื่อให้กรอบการดำเนินงานที่เหมาะสมในการพัฒนา โดยชุมชนที่ได้รับผลกระทบควรให้คำแนะนำหรือแนวทางในการจัดทำแผนการพัฒนา และ/หรือ มาตรการสำหรับการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ รวมถึงแผนฉุกเฉินเพื่อจัดการกับผลกระทบในทางลบที่มีต่อสังคม และวัฒนธรรมด้วย

การจำแนกระบุผู้ปฏิบัติที่รับผิดชอบในการแก้ไขความเสียหายและการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น

20. เพื่อดำรงรักษา สุขภาพ ความกินดีอยู่ดี และความมั่นคงในการดำรงชีวิตของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบ และความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศที่ชุมชนนั้นๆ พึ่งพาอาศัย จึงจำเป็นต้องทำการจำแนกระบุผู้ปฏิบัติที่รับผิดชอบในการแก้ไขความเสียหาย และการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน

การผนวกรวมความตกลงหรือแผนปฏิบัติการ (ที่ได้รับความเห็นชอบร่วมกัน) ระหว่างผู้เสนอโครงการพัฒนา กับชุมชนพื้นเมืองหรือท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบ

21. เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนา ควรเปิดโอกาสให้มีการเจรจาต่อรองระหว่างชุมชนกับการพัฒนาดังกล่าว ซึ่งเงื่อนไขของข้อตกลงใดๆ ที่จะมีขึ้นควรสอดคล้องกับกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของประเทศ และครอบคลุมประเด็นของทุกกระบวนการขั้นตอนในการวิเคราะห์ผลกระทบ รวมถึงทางเลือกในการไม่ดำเนินการใดๆ (no - action alternative) การกำหนดสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และมาตรการในการป้องกันหรือบรรเทาผลกระทบใดๆ จากการพัฒนา

การจัดทำกระบวนการทบทวนและอุทธรณ์

22. ภาควิชาสัญญา (หากยังไม่ได้ดำเนินการ) ควรดำเนินการเพื่อให้หลักประกันในการมีส่วนร่วมของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น โดยสอดคล้องกับกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของประเทศ เมื่อมีการตัดสินใจใดๆ เกี่ยวกับการพัฒนา รวมถึงกระบวนการทบทวนและแสดงผล และควรพิจารณาถึงวิธีการไกล่เกลี่ยและแก้ไขข้อขัดแย้ง ซึ่งอาจรวมถึงวิธีการตามธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม

การประสานการวิเคราะห์ผลกระทบทางวัฒนธรรม การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคมเป็นกระบวนการเดียว

23. เนื่องจากตระหนักถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะระหว่างชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น กับสิ่งแวดล้อม แนวทางอัครเวย์ : คู จึงเปิดโอกาสให้มีการประสานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม การวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคม และการวิเคราะห์ผลกระทบทางวัฒนธรรม เข้าด้วยกันเป็นกระบวนการเดียว โดยการวิเคราะห์ผลกระทบควรเป็นไปตามเกณฑ์พื้นฐานที่อนุสัญญา กำหนดไว้ในมาตรา 14 และมาตรา 8(j) รวมทั้งหลักการพื้นฐานที่ระบุไว้ในโปรแกรมงานว่าด้วยมาตรา 8(j) และข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง และควรคำนึงถึงการดำเนินงานในการประสานประเด็นความหลากหลายทางชีวภาพเข้าสู่การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ โดยสอดคล้องกับมาตรา 14 ของอนุสัญญา และให้ความสำคัญกับประเด็นทางวัฒนธรรมและสังคม ภายใต้นโยบายหรือกฎระเบียบข้อบังคับในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมใดๆ

การวิเคราะห์ผลกระทบทางวัฒนธรรม

24. ในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะในช่วงของขั้นตอนการกลั่นกรองและการกำหนดขอบเขต ควรทำการจำแนกรูปประเด็นทางวัฒนธรรมที่สำคัญ เช่น มรดกทางวัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ ธรรมเนียมปฏิบัติ รูปแบบขององค์กรทางสังคม ระบบการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการใช้ที่ดิน สถานที่ซึ่งมีความสำคัญทางวัฒนธรรม การวิเคราะห์ประเมินคุณค่าทางเศรษฐกิจของทรัพยากรทางวัฒนธรรม พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ พิธีกรรม ภาษจารีตประเพณีและโครงสร้างทางการปกครอง และควรพิจารณาถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อวัฒนธรรมในทุกๆ ประเด็น

25. การศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบต่อมรดกทางวัฒนธรรม เป็นสิ่งจำเป็นในกรณีที่มีการพัฒนาอาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่ซึ่งเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยควรดำเนินการให้สอดคล้องกับกฎหมายภายในประเทศเกี่ยวกับแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน และคำนึงถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมนั้นๆ ตามสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ

26. ในกรณีที่มีการค้นพบหรือขุดพบพื้นที่ และ/หรือ วัตถุที่อาจมีความสำคัญเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ระหว่างการดำเนินงานภายใต้โครงการพัฒนา ควรยุติการดำเนินงานใดๆ ภายในและโดยรอบพื้นที่ ซึ่งมีการค้นพบพื้นที่ และ/หรือ วัตถุ นั้นๆ ชั่วคราว จนกว่าจะมีการศึกษาสำรวจทางโบราณคดีหรือการวิเคราะห์ประเมินในประเด็นของมรดกทางวัฒนธรรม

27. ในการกำหนดขอบเขตของการวิเคราะห์ผลกระทบทางวัฒนธรรม ควรพิจารณาถึงประเด็นต่อไปนี้

- ✿ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในรูปแบบดั้งเดิมอย่างต่อเนื่อง

- ✿ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับการดำรงรักษาการให้ความเคารพนับถือ และการคุ้มครองความรู้ การประดิษฐ์คิดค้น และวิถีปฏิบัติของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น

- ✿ ร่างระเบียบข้อตกลง หรือเกณฑ์วิธี (protocol)

- ✿ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และกิจกรรมหรือกิจกรรมตามธรรมเนียมประเพณีความเชื่อที่เกี่ยวข้อง

- ✿ การให้ความเคารพในสิทธิหรือความเป็นส่วนตัวของวัฒนธรรมนั้นๆ

- ✿ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับจารีตประเพณีหรือธรรมเนียมปฏิบัติ

 ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพในรูปแบบดั้งเดิมอย่างต่อเนื่อง

28. ในการวิเคราะห์ผลกระทบ ควรพิจารณาถึงการ ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพในรูปแบบดั้งเดิมที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาฯ โดยเฉพาะในมาตรา 10(c) และการดำรงรักษาความหลากหลายทางพันธุกรรม

 ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับการดำรงรักษา การให้ความเคารพนับถือ และการคุ้มครองความรู้ การประดิษฐ์คิดค้น และวิถีปฏิบัติของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น

29. ในการวิเคราะห์ผลกระทบทางวัฒนธรรม ควรพิจารณาถึงผู้ที่ถือครองหรือเป็นเจ้าของความรู้ การประดิษฐ์คิดค้น และวิถีปฏิบัติที่สืบทอดตามธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งจารีตประเพณีในการเข้าถึง การควบคุม การใช้ประโยชน์และการเผยแพร่ความรู้ การประดิษฐ์คิดค้นและวิถีปฏิบัติดังกล่าว

โดยในกรณีที่จะมีการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นความลับ หรือเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อชนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อต่างๆ จำเป็นต้องแจ้งให้ทราบและได้รับความเห็นชอบจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายและมีมาตรการคุ้มครองที่เหมาะสม

 ร่างระเบียบข้อตกลง หรือเกณฑ์วิธี

30. ในแผนปฏิบัติการหรือความตกลงระหว่างผู้เสนอโครงการพัฒนากับชุมชนที่เกี่ยวข้อง ควรระบุถึงร่างระเบียบข้อตกลง หรือเกณฑ์วิธี (protocol) เพื่อเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาอย่างเหมาะสม บนพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ และพื้นดินหรือแหล่งน้ำที่ชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นอยู่อาศัยหรือใช้ประโยชน์อยู่เดิม สำหรับกิจกรรมการพัฒนาในบางประเภท (เช่น การท่องเที่ยวแบบผจญภัย การทำเหมืองแร่) อาจจำเป็นต้องมีร่างระเบียบข้อตกลง หรือเกณฑ์วิธีเป็นการเฉพาะ และต้องคำนึงถึงพฤติกรรมที่อาจส่งผลกระทบต่อชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น และพื้นที่เฉพาะที่มีความสำคัญทางวัฒนธรรม เมื่อเข้าไปในพื้นที่หรือชุมชนนั้นๆ โดยร่างระเบียบข้อตกลงดังกล่าวควรให้ความเคารพในกฎระเบียบหรือข้อบังคับที่มีอยู่ ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

 ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และ กิจกรรมหรือพิธีกรรม ตามธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อที่เกี่ยวข้อง

31. หากการพัฒนาอาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์หรือพื้นดินและแหล่งน้ำที่ชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นตั้งถิ่นฐานหรือใช้ประโยชน์อยู่เดิม ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาควรตระหนักว่าพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ และพื้นที่ซึ่งมีความสำคัญทางวัฒนธรรมอื่นๆ อาจมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญยิ่งต่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน รวมทั้งต่อการดำรงรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่ชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นพึ่งพาอาศัยในการดำรงชีวิตประจำวัน

32. หากจำเป็นต้องทำการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ในกระบวนการวิเคราะห์ประเมิน ควรระบุถึงการคัดเลือกพื้นที่อื่นๆ เพื่อเป็นทางเลือก (alternate site) โดยทำการปรึกษาหารือกับชุมชนหรือผู้ที่มีสิทธิในพื้นที่นั้นๆ ส่วนในกรณีที่พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์จะได้รับผลกระทบจากการพัฒนาหรือในกรณีที่ไม่มีกฎหมายคุ้มครองพื้นที่ดังกล่าว ชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง อาจพิจารณาที่จะจัดทำระเบียบวิธีการหรือพิธีสาร เพื่อคุ้มครองพื้นที่จากผลกระทบในทางลบของการพัฒนา

 การให้ความเคารพในสิทธิหรือความเป็นส่วนตัวของวัฒนธรรมนั้นๆ

33. ผู้เสนอโครงการพัฒนาและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ควรตระหนักและให้ความเคารพในประเด็นทางวัฒนธรรม และความต้องการของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น

โดยเฉพาะประเด็นของชนบธรรมเนียมประเพณีและพิธีกรรมที่มีความสำคัญต่อชุมชน เพื่อให้หลักประกันว่าการดำเนินงานพัฒนานั้นๆ จะไม่ไปขัดแย้งกับชนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น

ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับการปฏิบัติตามจารีตประเพณีหรือธรรมเนียมปฏิบัติ

34. ควรทำการศึกษาข้อเสนอโครงการพัฒนา เพื่อวิเคราะห์ประเมินถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับจารีตประเพณีหรือธรรมเนียมปฏิบัติของชุมชนที่เกี่ยวข้อง หากโครงการพัฒนานั้นๆ จำเป็นต้องนำเข้าแรงงานจากนอกพื้นที่/ชุมชน หรือจำเป็นต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบจารีตประเพณี หรือธรรมเนียมปฏิบัติของชุมชนท้องถิ่น (ซึ่งอาจสร้างปัญหาความขัดแย้งขึ้นภายหลัง) จะต้องทำการจำแนกระบุถึงการเปลี่ยนแปลงในแต่ละประเด็นให้ชัดเจน และทำการเจรจาต่อรองหรือปรึกษากับชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้ได้รับความเห็นชอบ และลดการเปลี่ยนแปลงจารีตประเพณี/ธรรมเนียมปฏิบัติให้น้อยที่สุด

การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

35. ในการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนาที่อาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ หรือพื้นดินและแหล่งน้ำที่ชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นตั้งถิ่นฐานหรือใช้ประโยชน์อยู่เดิม ควรคำนึงถึงแนวทางในการผนวกประเด็นเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพเข้าในกฎระเบียบ และ/หรือ กระบวนการในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งกฎระเบียบ และกระบวนการในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของประเทศ ควรตระหนักและให้ความเคารพในสิทธิการถือครองที่ดิน สิทธิตามกฎหมาย และสิทธิอื่นๆ ของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น ซึ่งการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ในฐานะที่เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร จะสามารถช่วยในการคุ้มครองสิทธิของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบ โดยการสร้างความตระหนักถึงกิจกรรม จารีตประเพณี และความเชื่อที่แตกต่างและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนนั้นๆ

36. ควรทำการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนาที่มีต่อความหลากหลายทางชีวภาพในท้องถิ่น ทั้งในระดับพันธุกรรม ชนิดพันธุ์และระบบนิเวศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นองค์ประกอบของความหลากหลายทางชีวภาพที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น นอกจากนี้ ควรทำการติดตามตรวจสอบและวิเคราะห์ประเมินอย่างละเอียดถี่ถ้วนถึงผลกระทบทางอ้อมที่อาจเกิดขึ้นในระยะยาว รวมถึงการนำเข้าสู่ชนิดพันธุ์ที่รุกราน

การศึกษาขั้นพื้นฐาน

37. เพื่อให้ทำการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องทำการศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับองค์ประกอบของความหลากหลายทางชีวภาพที่มีความสำคัญ

เป็นพิเศษต่อชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบ โดยปรึกษาหารือและประสานความร่วมมือกับชุมชนนั้นๆ เนื่องจากการคุ้มครองทั้งความหลากหลายทางชีวภาพและคุณค่าทางวัฒนธรรมนั้นจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรชีวภาพ (ความหลากหลายของระบบนิเวศ ชนิดพันธุ์ และพันธุกรรม) อย่างละเอียด รวมถึงการประเมินคุณค่าของทรัพยากรดังกล่าว นอกจากนี้ยังควรครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับประเภทของถิ่นที่อยู่อาศัยที่จะได้รับผลกระทบจากการพัฒนา ว่าได้มีระบุอยู่ในพื้นที่สงวนเพื่อการอนุรักษ์ (ภายใต้ระบบพื้นที่สงวนแห่งชาติ) หรือไม่ และประเด็นเกี่ยวกับชนิดพันธุ์ (และสายพันธุ์) พิษปลูกเพื่ออาหารและการเกษตร ว่าได้มีเก็บรวบรวมไว้บนถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติหรือไม่ ซึ่งในการศึกษาขั้นพื้นฐานควรรวบรวมข้อมูลข่าวสารในประเด็นหัวข้อต่อไปนี้

 การศึกษาสำรวจและจัดทำทะเบียนชนิดพันธุ์ (โดยเฉพาะชนิดพันธุ์ที่ชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นใช้เป็นอาหาร ยารักษาโรค เชื้อเพลิง เครื่องนุ่งห่ม อาหารปศุสัตว์ วัตถุพิเศษในการก่อสร้าง ศิลปะประติมากรรม หรือในพิธีกรรมต่างๆ)

 การจำแนกชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสถานะใกล้สูญพันธุ์ ชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสถานะความเสี่ยง และอื่นๆ (โดยอาจอ้างถึงคู่มือการจำแนกชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคามและใกล้สูญพันธุ์ (Red Data Book) ของสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ (IUCN) อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (อนุสัญญาไซเตส) และการศึกษาสำรวจและจัดทำทะเบียนชนิดพันธุ์ภายในประเทศ ตามความเหมาะสม)

 การจำแนกชนิดพันธุ์ที่อยู่อาศัยที่มีความสำคัญเป็นพิเศษ (เช่น เป็นพื้นที่วางไข่และเพาะเลี้ยงตัวอ่อนของสัตว์น้ำ แหล่งพืชเฉพาะถิ่นที่ยังหลงเหลืออยู่ แหล่งอาศัยของสัตว์ที่อพยพย้ายถิ่น รวมถึงเขตพื้นที่กันชน และแนวเขตเชื่อมต่อระบบนิเวศ ถิ่นที่อยู่อาศัยและเส้นทางของชนิดพันธุ์ที่อพยพย้ายถิ่น) และฤดูวางไข่ของชนิดพันธุ์ที่อยู่ในภาวะวิกฤตและใกล้สูญพันธุ์

 การจำแนกชนิดพันธุ์ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจเป็นพิเศษ (เช่น พื้นที่ล่าสัตว์และพื้นที่ดักจับสัตว์ป่า พื้นที่ทำการประมง พื้นที่เพาะเลี้ยงปศุสัตว์ พื้นที่ทำป่าไม้ และพื้นที่เกี่ยวกับทรัพยากรอื่นๆ)

 การจำแนกชนิดพันธุ์ลักษณะทางกายภาพ และปัจจัยทางธรรมชาติอื่นๆ ที่มีความสำคัญเป็นพิเศษต่อความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบนิเวศ (เช่น ระบบแม่น้ำ ทะเลสาบ น้ำพุ เหมืองแร่ และพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่น)

 การจำแนกชนิดพันธุ์ที่มีความสำคัญทางศาสนา จิตวิญญาณ หรือพิธีกรรมประเพณีต่างๆ (เช่น ป่าศักดิ์สิทธิ์หรือป่าผี (sacred groves) และพื้นที่ซึ่งเป็นเสมือนเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของชนเผ่า (totemic site))

38. เพื่อให้เป็นไปตามหลักการข้อที่ 11 ของแนวทาง
 สูตรระบบนิเวศ ซึ่งสมัชชาภาคีอนุสัญญาฯ ให้การรับรอง ดังระบุ
 ในวรรค 1 ของข้อมติที่ V/6 ควรพิจารณาว่าความรู้ การ
 ประดิษฐ์คิดค้น และวิถีปฏิบัติที่สืบทอดตามธรรมเนียมประเพณี
 เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะ
 ในประเด็นของความรู้ การประดิษฐ์คิดค้น และวิถีปฏิบัติของ
 ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่จะทำการพัฒนา ซึ่งสามารถอ้างอิง
 ถึงความรู้ การประดิษฐ์คิดค้น และวิถีปฏิบัติดังกล่าวได้จาก
 ภาพถ่ายในอดีต บทความในหนังสือพิมพ์หรือวารสาร เหตุการณ์
 ในประวัติศาสตร์ บันทึกและรายงานการศึกษาสำรวจทาง
 มานุษยวิทยา และบันทึกอื่นๆ ที่มีการเก็บรักษาไว้ในหอจดหมายเหตุ

การวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคม

39. ในช่วงที่ทำการกลั่นกรองและกำหนดขอบเขต
 ของการวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้นกับชุมชนพื้นเมือง
 และท้องถิ่น ควรคำนึงถึงปัจจัยทางประชากรและสังคม ที่อยู่
 อาศัยและสวัสดิการ การจ้างงาน โครงสร้างพื้นฐานและบริการ
 รายได้และการกระจายทรัพย์สิน ระบบและวิธีการผลิตในแบบ
 ดั้งเดิม ความต้องการด้านการศึกษา ทักษะทางวิชาการ และ
 ปัจจัยทางการเงิน

40. ควรทำการประเมินโครงการพัฒนาในประเด็น
 เกี่ยวกับผลประโยชน์ซึ่งตกสู่ชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น เช่น
 การสร้างงาน การเข้าถึงตลาดและการกระจายรายได้จาก
 ผลประโยชน์ของโครงการพัฒนานั้นๆ และในการประเมินการ
 เปลี่ยนแปลงต่อระบบเศรษฐกิจในแบบดั้งเดิมของท้องถิ่น
 ควรระบุถึงผลกระทบในทางลบที่อาจเกิดขึ้นต่อสังคม เช่น
 อาชญากรรม และโรคติดต่อร้ายแรงบางชนิด

41. หากการพัฒนาเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง
 ธรรมเนียมปฏิบัติในการผลิตอาหารที่มีมาแต่ดั้งเดิม หรือก่อให้เกิด
 การเพาะปลูกและการเก็บเกี่ยวชนิดพันธุ์พืชป่าหรือสัตว์ป่า
 ที่มีความสำคัญในเชิงพาณิชย์ ควรทำการวิเคราะห์ประเมินการ
 เปลี่ยนแปลง และการเก็บเกี่ยวทรัพยากรดังกล่าวอย่างละเอียด

42. ควรจัดทำดัชนีชี้วัดการพัฒนาทางสังคม ที่
 สอดคล้องกับมุมมองและข้อเสนอแนะจากชุมชนพื้นเมืองและ
 ท้องถิ่น และได้ผนวกรวมถึงประเด็นที่สำคัญต่างๆ เช่น สุขภาพ
 ความปลอดภัย ความมั่นคงทางอาหารและความมั่นคงในการ
 ดำรงชีวิต ประเด็นความเสมอภาคระหว่างบุรุษและสตรี และ
 อื่นๆ

43. ในการกำหนดขอบเขตการวิเคราะห์ผลกระทบ
 ทางสังคม ควรพิจารณาถึงประเด็นต่อไปนี้

- ✿ การศึกษาขั้นพื้นฐาน
- ✿ ประเด็นทางเศรษฐกิจ
- ✿ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับระบบการ

ถือครองที่ดินและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติใน
 รูปแบบดั้งเดิม

✿ ความเสมอภาคและความเท่าเทียมกัน
 ระหว่างบุรุษและสตรี

- ✿ ประเด็นเกี่ยวกับชนรุ่นต่างๆ
- ✿ ประเด็นเกี่ยวกับสุขภาพและความปลอดภัย
- ✿ ผลกระทบทางสังคม
- ✿ วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม
- ✿ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับการเข้าถึง

ทรัพยากรชีวภาพที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของชุมชนพื้นเมือง
 และท้องถิ่น

การศึกษาขั้นพื้นฐาน

44. ในการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรจำแนกรายละเอียดประเด็น
 ต่อไปนี้

- ✿ ปัจจัยเกี่ยวกับประชากร (จำนวนและฐาน
 อายุของประชากร เชื้อชาติหรือสัญชาติ การกระจายและการ
 เคลื่อนย้ายของประชากร รวมถึงการอพยพย้ายถิ่นฐานตาม
 ฤดูกาล ฯลฯ)

- ✿ การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน รวมถึงการอพยพ
 ย้ายถิ่นของประชากรหรือชนพื้นเมืองที่ไม่ได้เป็นไปโดยสมัครใจ
 หรือถูกบังคับจากปัจจัยภายนอก และการตั้งถิ่นฐานเป็นการ
 ถาวรของชนเผ่าเร่ร่อน

- ✿ ประเด็นด้านสาธารณสุขของชุมชน (โดย
 เฉพาะปัญหาสุขภาพ น้ำสะอาด โรคติดต่อ โภชนาการ การ
 ใช้ยาหรือสมุนไพรรักษาโรค ฯลฯ)

- ✿ การจ้างงาน ทักษะฝีมือ (โดยเฉพาะทักษะ
 ฝีมือในแบบดั้งเดิมที่สืบทอดมาตามธรรมเนียมประเพณี) ระดับ
 การศึกษา (ทั้งการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ) การ
 ฝึกอบรม และการเสริมสร้างสมรรถนะ

- ✿ โครงสร้างพื้นฐานและบริการ (เช่น
 บริการทางการแพทย์ การคมนาคมขนส่ง ระบบบำบัดขยะ
 แหล่งน้ำ แหล่งพักผ่อนหย่อนใจหรือการสันทนาการ ฯลฯ)

- ✿ การกระจายรายได้ รวมทั้งระบบการกระจาย
 สินค้าและบริการในรูปแบบดั้งเดิม

- ✿ การกระจายสิทธิในทรัพย์สินต่างๆ (เช่น
 สิทธิถือครองที่ดิน สิทธิในทรัพยากรธรรมชาติ ฯลฯ)

- ✿ ระบบการผลิต (อาหาร ยารักษาโรค
 ศิลปะประดิษฐ์ และอื่นๆ) ในรูปแบบดั้งเดิม รวมทั้งบทบาทของ
 บุรุษและสตรีในระบบดังกล่าว

- ✿ มุมมองและข้อคิดเห็นของชุมชนพื้นเมือง
 และท้องถิ่น เกี่ยวกับอนาคตของชุมชนนั้นๆ และวิถีทางในการ
 ดำเนินงานเพื่อให้ได้มาซึ่งอนาคตตามที่คาดหวัง

45. ในกรณีของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นที่ดำรงชีวิต
 แบบพึ่งพาตนเอง (subsistence - based communities) ควร
 พิจารณาปัจจัยทางสังคม รวมถึงผลกระทบในประเด็นต่างๆ
 ต่อไปนี้เพิ่มเติมด้วย

✿ ระบบการค้าหรือการแลกเปลี่ยนสินค้าในรูปแบบดั้งเดิมที่ไม่ใช่เป็นตัวเงิน รวมทั้งการแลกเปลี่ยนแรงงาน

✿ ประเด็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวข้อง

✿ บทบาทของบุรุษและสตรี และความเท่าเทียมกันระหว่างบุรุษและสตรี

✿ หน้าที่ความรับผิดชอบ และแนวความคิดเกี่ยวกับความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันในสังคม

✿ ระบบการแบ่งปันทรัพยากรธรรมชาติในรูปแบบดั้งเดิม รวมถึงทรัพยากรที่ถูกล่า เก็บเกี่ยว หรือเพาะปลูก

ประเด็นทางเศรษฐกิจ

46. ในการพัฒนาใดๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ หรือพื้นดินและแหล่งน้ำที่ชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นตั้งถิ่นฐานหรือใช้ประโยชน์อยู่เดิม ต้องมีการให้หลักประกันว่าชุมชนที่เกี่ยวข้องจะได้รับการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรมและเท่าเทียม เช่น จากการจ่ายเพื่อบริการด้านสิ่งแวดล้อม การสร้างงาน ซึ่งสภาพแวดล้อมในการทำงานต้องปลอดภัยและปราศจากอันตราย (hazard - free working environment) การเข้าถึงตลาด และการกระจายรายได้หรือค่าธรรมเนียมต่างๆ อย่างเหมาะสม รวมถึงให้โอกาสสำหรับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม อนึ่ง ชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในกระบวนการตรวจสอบทางการเงินของโครงการพัฒนา โดยสอดคล้องกับกฎระเบียบข้อบังคับของประเทศ เพื่อให้หลักประกันว่ามีการใช้ทรัพยากรในการลงทุนพัฒนาอย่างคุ้มค่า

ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับระบบการถือครองที่ดินและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในรูปแบบดั้งเดิม

47. โครงการพัฒนาใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงธรรมเนียมปฏิบัติในการผลิตอาหาร หรือเกี่ยวข้องกับการเพาะปลูกและเก็บเกี่ยวชนิดพันธุ์ในธรรมชาติเพื่อการพาณิชย์ (เช่น พืชสมุนไพร เครื่องเทศ ปลาและสัตว์น้ำ ชนิดสัตว์หรือหนังสัตว์) อาจสร้างแรงกดดันและส่งผลกระทบต่อระบบการถือครองที่ดินในรูปแบบดั้งเดิม และต่อการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน จึงควรทำการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในประเด็นดังกล่าวอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงค่านิยมหรือธรรมเนียมประเพณีของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นด้วย และควรวิเคราะห์ประเมินถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเพาะปลูก และ/หรือ การเก็บเกี่ยวชนิดพันธุ์ในธรรมชาติเพื่อการพาณิชย์ด้วย

ประเด็นความเสมอภาคระหว่างบุรุษและสตรี

48. ในการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบทางสังคมจำเป็นต้องตรวจสอบถึงผลกระทบจากการพัฒนาที่อาจเกิดขึ้นต่อกลุ่มสตรีในชุมชน หากกลุ่มสตรีดังกล่าว มีบทบาทในฐานะ

หัวหน้าครอบครัว เป็นผู้มีส่วนในการตัดสินใจ หรือมีบทบาทสำคัญในการผลิตอาหาร และหาเลี้ยงครอบครัว รวมทั้งเป็นผู้ดูแลทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ และเป็นเจ้าขององค์ประกอบที่สำคัญในความรู้ การประดิษฐ์คิดค้น และวิถีปฏิบัติที่สืบทอดตามธรรมเนียมประเพณี

ประเด็นเกี่ยวกับชนรุ่นต่างๆ

49. ในการวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคมใดๆ จำเป็นต้องตรวจสอบถึงผลกระทบจากการพัฒนาที่อาจเกิดขึ้นต่อประชากรทุกรุ่นในชุมชน โดยอาจพิจารณาเป็นพิเศษถึงผลกระทบที่อาจเป็นการขัดขวางและทำให้ไม่สามารถส่งผ่านความรู้หรือภูมิปัญญาจากชนรุ่นก่อนไปยังชนรุ่นหลังได้

ประเด็นเกี่ยวกับสุขภาพและความปลอดภัย

50. ในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบ จำเป็นต้องจำแนกระบุประเด็นเกี่ยวกับสุขภาพและความปลอดภัยจากการพัฒนา รวมถึงความเสี่ยงต่ออันตรายที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการก่อสร้าง ความเสี่ยงต่อสุขภาพจากมลพิษประเภทต่างๆ การค้าประเวณีและปัญหาสังคมอื่นๆ การรุกรานถิ่นที่อยู่อาศัยของชนิดพันธุ์ซึ่งใช้เป็นสมุนไพรหรือยารักษาโรค การใช้สารเคมี เช่น ยาฆ่าแมลง โดยในกรณีที่น่าเข้าแรงงานจากต่างถิ่นหรือต่างประเทศ อาจจำเป็นต้องทำการตรวจโรค เพื่อให้แน่ใจว่าจะไม่เป็นพาหะนำโรคติดต่อใดๆ เข้าสู่ชุมชน

ผลกระทบต่อโครงสร้างของสังคม

51. ในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบ ควรพิจารณาถึงผลกระทบจากการพัฒนาที่อาจเกิดขึ้น และทำให้ประชาชนบางคนหรือบางกลุ่มไม่ได้รับความเป็นธรรม เสียเปรียบ หรือถูกแบ่งแยกออกจากกลุ่มอื่นๆ ของสังคม ส่งผลให้สังคมไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและขาดเอกภาพ เพื่อหาแนวทางป้องกันไม่ให้ผลกระทบดังกล่าวเกิดขึ้น หรือส่งผลกระทบต่อให้น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ประเด็นทั่วไปอื่นๆ

52. เมื่อทำการวิเคราะห์ผลกระทบจากการพัฒนาที่เกิดขึ้นใน หรืออาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ หรือพื้นดินและแหล่งน้ำที่ชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นตั้งถิ่นฐานหรือใช้ประโยชน์อยู่เดิม ควรพิจารณาถึงประเด็นอื่นๆ ต่อไปนี้

✿ ความเห็นชอบที่ได้แจ้งล่วงหน้าจากชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบ

✿ ประเด็นความเสมอภาคระหว่างบุรุษและสตรี

✿ การวิเคราะห์ผลกระทบ และแผนการพัฒนาชุมชน

✿ ประเด็นทางกฎหมาย

✿ สิทธิ ความเป็นเจ้าของ ความคุ้มครอง และการควบคุมความรู้ การประดิษฐ์คิดค้นและวิถีปฏิบัติที่

สืบทอดตามประเพณี รวมทั้งเทคโนโลยีที่ใช้ในกระบวนการ
วิเคราะห์ผลกระทบ

✿ มาตรการในการบรรเทาและลดภัยคุกคาม
จากการพัฒนาต่อความหลากหลายทางชีวภาพ

✿ ความโปร่งใสในการดำเนินงาน

✿ กระบวนการขั้นตอนในการทบทวน และ
แก้ไขปัญหาข้อพิพาทหรือความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น

✿ ความเห็นชอบที่ได้แจ้งล่วงหน้าจากชุมชน พื้นเมืองและท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบ

53. ในกรณีที่กรอบกฎหมายภายในประเทศกำหนดให้
ต้องมีความเห็นชอบที่ได้แจ้งล่วงหน้าจากชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น
ที่ได้รับผลกระทบ กระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบควรพิจารณา
ว่ามีการให้ความเห็นชอบที่ได้แจ้งล่วงหน้าหรือไม่อย่างไร โดย
ในความเห็นชอบที่ได้แจ้งล่วงหน้าที่มีขึ้นระหว่างขั้นตอนต่างๆ
ของกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบนั้นควรพิจารณาถึงสิทธิ
ความรู้ การประดิษฐ์คิดค้นและวิถีปฏิบัติของชุมชนพื้นเมืองและ
ท้องถิ่น รวมถึงประเด็นการใช้ภาษาและกระบวนการที่เหมาะสม
การจัดสรรเวลาอย่างเพียงพอ และการให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง
อย่างถูกต้องแม่นยำและชอบด้วยกฎหมาย อนึ่ง หากจะมีการ
ปรับเปลี่ยนใดๆ ในโครงการพัฒนาโดยเปลี่ยนแปลงไปจากที่ระบุ
ไว้ในข้อเสนอโครงการครั้งแรก ต้องได้รับความเห็นชอบที่ได้แจ้ง
ล่วงหน้าจากชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบก่อน

✿ ประเด็นความเสมอภาคระหว่างบุรุษและสตรี

54. ในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบ ควรพิจารณา
อย่างละเอียดถึงบทบาทสำคัญของสตรีและเยาวชน โดยเฉพาะ
สตรีและเยาวชนในชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น ในการอนุรักษ์
และการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน
และความจำเป็นที่จะต้องให้สตรีได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการ
กำหนดนโยบาย และการดำเนินงานอนุรักษ์ความหลากหลาย
ทางชีวภาพ

✿ การวิเคราะห์ผลกระทบ และแผนการ พัฒนาชุมชน

55. ควรให้การสนับสนุนและเสริมสร้างสมรรถนะ
ให้แก่ชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น ในการจัดทำแผนการพัฒนา
ชุมชนของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนนั้นๆ นำแนวทางที่เหมาะสม
มาปรับใช้ในการพัฒนา ที่สอดคล้องกับเป้าหมายและความต้องการ
ของตน โดยแผนการพัฒนาดังกล่าว ควรระบุถึงกลไกในการ
วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับเป้าหมายและ
ความต้องการของชุมชน และอาจระบุถึงโปรแกรมการจัด
ความยากจน ที่กำหนดโดยชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น ตาม
ความเหมาะสม

56. โครงการพัฒนาใดๆ ที่เกิดขึ้นใน หรืออาจ
ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ หรือพื้นดินและแหล่งน้ำที่ชุมชน
พื้นเมืองและท้องถิ่นตั้งถิ่นฐานหรือใช้ประโยชน์อยู่เดิม ต้องเป็น
ไปโดยรักษาความสมดุลระหว่างองค์ประกอบทางเศรษฐกิจ
สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม และในขณะเดียวกัน
ควรขยายโอกาสสำหรับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากความ
หลากหลายทางชีวภาพ การเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์
อย่างเท่าเทียม และการตระหนักถึงความรู้ การประดิษฐ์คิดค้น
และวิถีปฏิบัติของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น เพื่อให้เป็นไปตาม
มาตรา 8(j) ของอนุสัญญาฯ รวมถึงควรแสวงหาหนทางในการ
ลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับความหลากหลายทางชีวภาพลง
ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการ
วิเคราะห์ผลกระทบทางวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสังคม

✿ ประเด็นทางกฎหมาย

57. ในกระบวนการขั้นตอนวิเคราะห์ผลกระทบใดๆ
รัฐบาล หน่วยงานของรัฐ และผู้เสนอโครงการพัฒนาต้องคำนึง
ถึงสิทธิของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น ที่มีเหนือแผ่นดินและ
แหล่งน้ำที่ตนตั้งถิ่นฐานหรือใช้ประโยชน์อยู่เดิม และสิทธิเหนือ
ทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นไป
ตามกฎระเบียบข้อบังคับภายในประเทศ และสอดคล้องตาม
พันธกรณีระหว่างประเทศ

58. จำเป็นต้องระบุถึงหน้าที่ความรับผิดชอบตาม
กฎหมาย โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับประเด็นซึ่งอาจเกิดขึ้น
ระหว่างทำการวิเคราะห์ผลกระทบทางวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม
และสังคม รวมถึงมาตรการในการบังคับใช้กฎหมาย การรับผิดชอบ
และการแก้ไข

✿ สิทธิ ความเป็นเจ้าของ ความคุ้มครอง และการควบคุมความรู้ การประดิษฐ์คิดค้น และวิถีปฏิบัติที่สืบทอดตามธรรมเนียม ประเพณี รวมทั้งเทคโนโลยีที่ใช้ใน กระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบ

59. ผู้เสนอโครงการพัฒนาควรตระหนักถึงความ
สำคัญของความรู้ความเข้าใจ และนำเอาคุณค่าและความรู้
เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรความหลากหลายทาง
ชีวภาพโดยชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องไปประยุกต์ใช้
ตามความเหมาะสม รวมถึงการประยุกต์ใช้ความรู้ดังกล่าวเพื่อ
การพัฒนาที่ยั่งยืน

60. ในทุกสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ควร
ให้ความเคารพในจารีตประเพณี และสิทธิในทรัพย์สินทาง
ปัญญาของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องกับความรู้
การประดิษฐ์คิดค้นและวิถีปฏิบัติของชุมชนดังกล่าว และควรใช้
ประโยชน์จากความรู้ดังกล่าวต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบที่ได้รับ

แจ้งล่วงหน้าจากผู้เป็นเจ้าของแล้วเท่านั้น และเพื่อทำการปกป้องคุ้มครองสิทธิดังกล่าว ชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นควรจัดทำ หรือได้รับการช่วยเหลือให้จัดทำร่างระเบียบข้อตกลง หรือ เกณฑ์วิธี (protocol) ในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากความรู้ การประดิษฐ์คิดค้นและวิถีปฏิบัติที่สืบทอดตามธรรมเนียม ประเพณี ในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบทางวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสังคม โดยสอดคล้องตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับ ภายในประเทศที่เกี่ยวข้อง

มาตรการในการบรรเทาและลดภัยคุกคามจากการพัฒนาต่อความหลากหลายทางชีวภาพ

61. ในบริบทของการวิเคราะห์ผลกระทบ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมาตรการบรรเทาผลกระทบจากการพัฒนา หากปรากฏถึงภัยคุกคามที่ก่อให้เกิดการลดลงอย่างมีนัยสำคัญ หรือการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ ไม่ควรนำเอาประเด็นการขาดแคลนข้อมูลทางวิทยาศาสตร์มาเป็นข้ออ้างในการเลือกใช้มาตรการเพื่อป้องกันหรือลดภัยคุกคามดังกล่าว

ความโปร่งใสในการดำเนินงาน

62. ในทุกขั้นตอนของการวิเคราะห์ผลกระทบทางวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสังคม และในกระบวนการตัดสินใจใดๆ ควรดำเนินงานด้วยความโปร่งใส และแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสาธารณชน โดยอาจยกเว้นในกรณีเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ และการถ่ายทอดความรู้ การประดิษฐ์คิดค้น และวิถีปฏิบัติที่เป็นความลับ/มีความศักดิ์สิทธิ์หรือได้รับการสักการบูชา

กระบวนการขั้นตอนในการทบทวน และแก้ไขปัญหาคือข้อพิพาทหรือความขัดแย้ง

63. เพื่อจัดการกับปัญหาข้อพิพาทหรือความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจากข้อเสนอโครงการพัฒนา หรือในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบ ควรจัดทำกลไกหรือแนวทางในการแก้ไข ปัญหาข้อพิพาทหรือความขัดแย้งดังกล่าว

แนวทางและวิธีการ

การเสริมสร้างสมรรถนะ

64. กิจกรรมใดๆ ที่มีเป้าหมายในการผนวกรวมประเด็นทางวัฒนธรรม สังคม และความหลากหลายทางชีวภาพที่เกี่ยวข้องกับชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น เข้าในระบบการวิเคราะห์ผลกระทบ สิ่งแวดล้อม ควรมีการเสริมสร้างสมรรถนะในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องควบคู่ไปด้วย ตามความเหมาะสม ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบในการวิเคราะห์ผลกระทบจำเป็นต้องมีความรู้ความชำนาญในประเด็นของความรู้ การประดิษฐ์คิดค้นและวิถีปฏิบัติที่สืบทอดตามธรรมเนียมประเพณี และในขณะเดียวกัน ในกระบวนการขั้นตอน และเทคนิควิธีการวิเคราะห์ผลกระทบ จำเป็นต้องมีความรู้ความชำนาญของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นด้วย ซึ่งในคณะผู้เชี่ยวชาญที่จะทำการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ควรมีผู้เชี่ยวชาญจากชนพื้นเมืองที่มีความรู้ความชำนาญในประเด็นของความรู้ การประดิษฐ์คิดค้นและวิถีปฏิบัติที่สืบทอดตามธรรมเนียมประเพณี ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศนั้นๆ

65. การประชุมอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม/การวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางวัฒนธรรม สังคม และความหลากหลายทางชีวภาพ และเรื่องการประเมินคุณค่าทางเศรษฐกิจของทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ และทรัพยากรทางวัฒนธรรมและสังคม ให้แก่ผู้ทำการวิเคราะห์ผลกระทบ และผู้แทนจากชุมชนที่เกี่ยวข้อง จะช่วยเอื้ออำนวยต่อการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เป็นประเด็นข้ามวัฒนธรรมดังกล่าว

66. รัฐบาลควรส่งเสริมและให้ความสนับสนุนแก่ชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น ในการจัดทำแผนการพัฒนาชุมชนของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนนั้นๆ นำแนวทางเชิงกลยุทธ์แบบบูรณาการที่มีความเหมาะสมทางวัฒนธรรมมาปรับใช้ในการพัฒนา ที่สอดคล้องกับเป้าหมายและความต้องการของตน โดยแผนการพัฒนาดังกล่าว ควรระบุถึงนโยบายในการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ หรือมีเป้าหมายในการจัดทำกระบวนการที่เป็นระบบ สำหรับการประสานประเด็นทางสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เข้าสู่การวางแผนและการตัดสินใจ สำหรับการประยุกต์ใช้การวิเคราะห์ผลกระทบในข้อเสนอการพัฒนา

อำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย

67. ในกรณีที่กระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบทางวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสังคม เป็นส่วนหนึ่งในการบวนการขั้นตอนของการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และ/หรือ การวิเคราะห์ที่สิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ และได้รับการผนวกเข้าในกฎระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง และมีภาระอย่างชัดเจนถึงข้อกำหนดที่ให้ผู้พัฒนาโครงการหรือผู้กำหนดนโยบาย แสวงหาทางเลือกที่มีความเหมาะสมที่สุด ทั้งทางวัฒนธรรมและสังคม และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อหลีกเลี่ยง หรือลดผลกระทบในทางลบที่อาจเกิดขึ้น จะทำให้ผู้พัฒนาเกิดความตระหนัก และใช้คู่มือการวิเคราะห์ผลกระทบทางวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสังคม ในการปรับปรุงกระบวนการพัฒนา ก่อนที่จะเริ่มมีการดำเนินโครงการ หรือก่อนขั้นตอนของการได้รับความเห็นชอบ/อนุมัติโครงการ หรือในบางกรณี ก่อนขั้นตอนของการถ่วงดุลโครงการ

การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

68. ทรัพยากรในระบบอินเทอร์เน็ต เช่น กลไกการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ และเครือข่ายข้อมูลข่าวสารอื่นๆ รวมทั้งวิธีการสื่อสารในรูปแบบดั้งเดิม อาจช่วยเสริมสร้างความตระหนักเกี่ยวกับวิธีการ ทรัพยากรข้อมูลข่าวสารและความรู้ความชำนาญที่มีอยู่เกี่ยวกับประเด็นทางวัฒนธรรม สังคม และความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการวิเคราะห์ที่สิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ จึงควรได้รับการพัฒนาเผยแพร่ และใช้ประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และประสบการณ์เกี่ยวกับการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

69. จำเป็นต้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ทำการวิเคราะห์ผลกระทบ กับสมาชิกของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น อย่างมีประสิทธิภาพ และปรับปรุงพัฒนาการติดต่อสื่อสารดังกล่าวผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการ การวิเคราะห์ประเมินกรณีศึกษาต่างๆ และการแบ่งปันประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง ผ่านหน่วยงานหรือฐานข้อมูลต่างๆ เช่น หน่วยประสานงานกลางด้านมาตรา 8(j) และกลไกการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

ทรัพยากร

70. ควรจัดสรรทรัพยากรทั้งเงินทุน ความช่วยเหลือทางวิชาการ และกฎหมาย ให้แก่ชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่น และหน่วยงาน/องค์กรระดับชาติที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนให้ชุมชนและหน่วยงานดังกล่าวมีส่วนร่วมในการบวนการวิเคราะห์ผลกระทบได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ โดยรัฐบาลของแต่ละประเทศอาจเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือดังกล่าว หรือหน่วยงานผู้บริจาคอาจจัดสรรทรัพยากรให้แก่ประเทศกำลังพัฒนาหรือประเทศที่กำลังอยู่ในระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ตามความเหมาะสม